

VPLIV INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ NA VLOGO MEDICINSKIH KNJIŽNIC V UPRAVLJANJU INFORMACIJ: NORMATIVNE OSNOVE

mag. Anamarija Rožič-Hristovski, Sonja Pogačnik,
Medicinska fakulteta, Centralna medicinska knjižnica,
Ljubljana

UDK 61:025.5:681.31:659.28

Povzetek

Eksponentna rast biomedicinskega znanja in razvoj informacijskih tehnologij na novo določata infrastrukturo za izvajanje zdravstvenega varstva, izobraževanja in raziskovanja. Zato vloga medicinskih knjižnic ne zajema več le obdelave in shranjevanja informacij, ampak vse bolj oblikovanje vsebine biomedicinskih virov in izobraževanje. Te nove naloge opredeljujejo sodobni ameriški standardi za medicinske knjižnice, ki poudarjajo pomen upravljanja informacij v razvijajočem se okolju. Tudi v Sloveniji se medicinske knjižnice zavedajo nujnosti razvoja informacijskih dejavnosti za napredek v medicini. Na eni strani se srečujejo s pomanjkanjem specifičnih vodil za proaktivno delovanje, na drugi pa z neustreznim vrednotenjem dejavnosti v zakonskih aktih in nezadostnim financiranjem.

Ključne besede: medicinske knjižnice, upravljanje informacij, standardi

UDC 61:025.5:681.31:659.28

Summary

Exponential growth of biomedical knowledge and information technology development is changing the infrastructure of health care systems, education and research. So medical libraries roles have shifted from managing containers of information toward influencing biomedical information resource content and education. These new tasks are formalised in modern American standards for medical libraries, stressing information management role in evolving environment. In Slovenia medical libraries also are aware of development imperative of information activities for advances in medicine. At one side they are faced with lack of specific guidelines for proactive action and on the other with inadequate assessment in legal documents and insufficient funding.

Key words: medical libraries, information management, standards

ROŽIČ-HRISTOVSKI, Anamarija; SONYA POGAČNIK: Impact of information technology on the role of medical libraries in information management: normative background. Knjižnica, Ljubljana, 42(1998)2/3, 195-206

Izhodišča

Nove oblike zagotavljanja zdravstvenega varstva so z vključevanjem novih medicinskih in tehnoloških spoznanj ter z razvojem komunikacij spremenile infrastrukturo zdravstvenih sistemov na način, ki bi si ga težko predstavljali še pred nekaj leti. Revolucija v komunikacijah je spremenila vpliv zdravstvenih informacij na koristi uporabnikov, način sodelovanja zdravstvenih delavcev, komuniciranja in razvoja akademskih skupnosti. (Frisse, 1996, str. 749)

Za učinkovito delovanje v omreženem biomedicinskem okolju je potrebno oblikovati ustrezne strateške cilje. Ti zajemajo gibanje za medicino podprto z znanstvenimi izsledki, ki uvaja principe za nenehno izboljševanje oskrbe bolnikov, in sicer s pomočjo dokumentiranja najpomembnejših znanstvenih izsledkov. Bolnik postaja vse bolj aktivni udeleženec v procesu zdravstvenega varstva. Medicina prehaja od predpisovanja postopkov k sodelovanju z bolnikom z upoštevanjem njegovega vrednostnega sistema in vključevanjem v odločanje. Novo klinično okolje spodbuja spremembe v nalogah izobraževanja in raziskovanja. Sem sodita vseživljenjsko učenje in oddaljeno učenje, ki se odmika od togega podajanja znanja k pravočasnim navodilom ob pravem času. Omenjeni cilji vključujejo nov tip informacij, s katerimi je potrebno upravljati, in nov način dostopa do informacij za različne uporabnike. To pa so neposredne naloge knjižničarjev. Ti so zadolženi za zagotavljanje novih proizvodov in storitev za podporo omenjenim strateškim ciljem. Sem sodi tudi vodenje sistema zapisovanja postopkov delovnega procesa, ki tvori bazo znanja za pogosta vprašanja in nadzor nad kvaliteto dela. (Stead, 1998, str. 26)

Globalno omreženje in sprembe v zdravstveni oskrbi sta med vplivi, ki so spremenili odnos zdravstva do zdravstvenih informacij in vrednotenje postopkov povezanih z njimi in informacijskimi poklici. (Frisse, 1996, str. 749) To se odraža v večji formalizaciji pomena upravljanja informacij, kar nakazujejo primeri iz Združenih držav, kjer je povezovanje in vpliv medicinskih knjižnic izjemen. Ameriška Zvezna komisija za medicinsko izobraževanje je leta 1997 dopolnila standarde za akreditacijo medicinskih izobraževalnih programov, kjer posebej poudarja vlogo knjižnice¹. Ameriško združenje Medicinskih knjižnic je izdalo leta 1994 pomembno dopolnjene standarde za bolnišnične knjižnice. (Glitz, 1998, str. 77) Ameriška Mešana komisija za akreditacijo zdravstvenih organizacij z letom 1996 zahteva v svojih standardih tudi izvajanje informacijskih dejavnosti. (Darymple, 1998, str. 10)

Knjižničarji morajo spoznati in izkoristiti izzive, ki jih ponuja razvijajoče se okolje, za povečevanje svoje vloge. Kajti tako poklicno preživetje kot delno

sposobnost zdravstvenih delavcev za učinkovito uporabo biomedicinskih informacij je odvisna od hitrega in proaktivnega pristopa knjižničarske skupnosti. (Bettinsoli-Guise, 1997, str. 57) Pri tem nudijo pomoč in smernice ustrezni standardi, navodila in priporočila.

Povezovanje medicinskih knjižnic

Poslanstvo medicinskih knjižnic je zagotavljanje hitrih in ažurnih informacij za izvajanje zdravstvenega varstva, izobraževanje in raziskovanje. Z namenom, da bi svoje storitve na občutljivem področju zdravstva učinkovito opravljale, so se začele povezovati v združenja na nacionalni in mednarodni ravni. To je prispevalo k izmenjavi izkušenj, prenosu znanja in oblikovanju standardov in priporočil za večanje kakovosti. Omenili bomo le dve mednarodno najpomembnejši združenji.

Med najstarejše, s stoletno tradicijo, sodi ameriško združenje Medicinskih knjižnic (MLA), kjer ima vodilno vlogo ameriška Nacionalna knjižnica za medicino, ki tudi upravlja Nacionalno mrežo medicinskih knjižnic. Poslanstvo združenja je usmerjeno v izboljšanje zdravja s pomočjo dostopa do informacij, posebno skrb pa posvečajo oblikovanju ustreznih strokovnih profilov. MLA je zelo aktivno pri izdajanju standardov, priporočil in priročnikov za delovanje in razvoj medicinskih knjižnic.²

Evropsko združenje za zdravstvene informacije in medicinske knjižnice (EAHILL) pa je nastalo šele leta 1984 z namenom izboljšati sodelovanje, povezovanje medicinskih knjižnic preko državnih meja in posodobiti standarde ter postopke.³

Priporočena navodila in standardi

Medicinske knjižnice so lahko formalno organizirane na zelo različne načine: kot samostojne enote, v okviru univerze ali fakultete, raziskovalnih inštitutov, bolnišnic ipd. Organizacijsko in vsebinsko so torej lahko zelo raznolike. Če pogledamo podrobneje visokošolske knjižnice, naletimo na veliko raznovrstnost: služijo lahko enemu ali več programom sorodnih zdravstvenih področij, medicinski fakulteti ali medicinskemu centru z več akademskimi programi.

2 *Medical Library Association.* <http://www.mlanet.org/>.1998

3 *About EAHILL.* <http://www.ub.ntnu.no/eahill/about.htm>.1998

Medicinske knjižnice se pri organiziranju in izvajanju svojih dejavnosti naslanjajo na sodobna priporočila in standarde, ki na eni strani pokrivajo splošne in formalne potrebe, odvisne od organizacijske oblike, na drugi pa specifične vsebinske.

Standard je dokument, ki navaja splošna in večkrat uporabna pravila, navodila ali značilnosti proizvodov, storitev ali z njimi povezanih procesov in proizvodnih postopkov in katerega upoštevanje ni obvezno. (Zakon, 1995, str. 37) Tako naj bi bili standardi predvsem vodniki, norme, priporočila ali sezname. Tradicionalno so standardi vsebovali kvantitativne norme, upoštevajoč financiranje, osebje, velikost fonda in prostorske zmožljivosti. Sedanje usmeritve pa poudarjajo razvoj kvalitativnih standardov. Mednarodno pomembni za medicinske knjižnice so predvsem standardi in priporočila nekaterih ameriških knjižničarskih združenj, še posebej pa združenja MLA, ki zajemajo specifične vsebine in potrebe.

MLA s svojimi publikacijami pokriva številne storitve medicinskih knjižnic in bi jih lahko razvrstili v tri skupine: priročniki, standardi in priporočila ter dokumenti.⁴ Priročniki izčrpno obravnavajo različne dejavnosti s posebnim poudarkom na novih izzivih v razvijajočem se biomedicinskem okolju. Najpomembnejši med njimi, ki je pred kratkim doživel že peto izdajo, pa je *Current Practice in Health Sciences Librarianship* v osmih knjigah. To je prava "biblija", ki obdeluje vse pomembnejše aktivnosti od referenčne in informacijske službe, izobraževanja, zagotavljanja informacij, izgradnje zbirk ter nabave literature in je pomembno vodilo vsem strokovnjakom v medicinskih knjižnicah. V dokumentih pa so različne medicinske knjižnice analizirale svoje pristope v vodenju in upravljanju.

Številni standardi in priporočila, ki jih izdaja MLA, poudarjajo vidik upravljanja informacij tudi z upoštevanjem specifičnosti nekaterih področij medicine. Nekaj pomembnejših je razvrščenih v tabeli 1.

Tabela 1. Pomembnejši standardi MLA in priporočila

Standardi in priporočila MLA	Leto izdaje
Navodila za načrtovanje in vrednotenje v visokošolskih knjižnicah	1987
Zakon o zaščiti avtorskih pravic in medicinski knjižničar	1989
Navodila za knjižnice v zobozdravstvenem izobraževanju	1992
Osnova za spremembe	1992
Standardi za kiropraktične visokošolske knjižnice	1992

Standardi in priporočila MLA	Leto izdaje
Standardi za bolnišnične knjižnice	1994
Uporaba znanstvenih izsledkov za izboljšanje uporabe informacij	1995

Standardi za akreditacijo medicinskih izobraževalnih programov

Tudi visokošolske knjižnice potrebujejo razvoj kvalitativnih standardov, saj le-ti omogočajo akreditacijo izbranih programov, ki prispevajo h kvaliteti učnega programa.

Pod pokroviteljstvom Ameriškega združenja medicinskih fakultet je Zvezna komisija za medicinsko izobraževanje (LCME) prevzela oblikovanje standardov za akreditacijo ameriških in kanadskih medicinskih fakultet. Akreditacija je proces zagotavljanja kvalitete, ki določa, ali inštitucija oziroma program izpolnjuje standarde glede dejavnosti, oblike in učinkovitosti.

Standardi LCME zahtevajo na medicinskih fakultetah dobro vzdrževano in primerno veliko ter založeno knjižnico za podporo izobraževalnim programom. Knjižnica mora zagotavljati vodilne biomedicinske in klinične revije s prostim pristopom do tekočih zvezkov. Ustrezna opremljenost naj omogoča študentom učenje novih metod iskanja in upravljanja z informacijami, kot tudi dostop do gradiva za samostojno učenje. Strokovno osebje nadzoruje knjižnico in nudi pomoč pri uporabi. Če pa je knjižnica del medicinskega centra ali univerzitetnega knjižničnega sistema, mora osebje knjižnice zadovoljevati potrebe uporabnikov tudi iz zunanjih informacijskih virov. Knjižničarji morajo obvladati povezovanje z nacionalnimi knjižničnimi sistemi in viri ter s sodobno tehnologijo zagotavljati dostop do netiskanega gradiva.¹

Standardi MLA za bolnišnične knjižnice

Večini medicinskih knjižnic je skupno, da služijo zdravstvenim delavcem, raziskovalcem v biomedicini in pogosto tudi bolnikom in njihovim družinam. Ravno spremembe in potrebe v zdravstvu usmerjajo razvoj medicinskih izobraževalnih programov pa tudi informacijskih služb. Zato je MLA v letu 1994 izdala povsem prenovljene standarde za bolnišnične knjižnice, ki odražajo zahteve spreminajočega se okolja.

Tabela 2. Ključne storitve v bolnišničnih knjižnicah po standardih MLA

Ključne storitve po MLA, 1994
Dostop do zbirk in odprtost
Računalniške delovne postaje za osebe in uporabnike
Dostop do baz znanja
Usposabljanje uporabnikov in poizvedovanje po bazah
Referenčne in informacijske službe
Medknjižnična izposoja, zagotavljanje dokumentov preko elektronskih omrežij
Online dostop do zbirk drugih knjižnic
Dostop do Interneta
Ažurne zbirke knjig, revij in programov
Služba za zagotavljanje tekočih informacij
Dostop do virov za zdravstveno vzgojo
Fotokopiranje
Dostop do informacij za nadzor zastupitev
Dostop do bolnišničnih obrazcev
Sodelovanje v kooperativnih omrežjih
Usmerjenost v uporabnike in njihovo izobraževanje
Dostop do AV materiala
Sodelovanje v bolnišničnih odborih

Upoštevaajoč poslanstvo in uporabnike medicinskih knjižnic pa so lahko omenjeni standardi pomembno vodilo tudi visokošolskim knjižnicam, ki skrbijo za učne bolnišnice in drugim, ne glede na njihovo organizacijsko obliko.

Revizija standardov za bolnišnične knjižnice odraža spremembe v ravnanju z informacijami, ki so posledica vse širše uporabe računalnikov in drugih tehnologij ter spremenjenih pričakovanj v bolnišnicah. Standardi so razdeljeni v 10 različnih, nekoliko se prekrivajočih kategorij: poslanstvo, kadrovanje, upravljanje, vrednotenje potreb, zbirke, organizacija, storitve, povezovanje, izboljšanje kvalitete in oprema. Posebno pozornost zbuja 19 storitev, ki so označene kot ključne za knjižnične in informacijske službe za podporo zdravstveni oskrbi, izobraževanju in raziskovanju (tabela 2). Nekatere storitve so zelo natančno definirane (npr. dostop do informacij za nadzor zastupitev), druge pa bolj široko odprte za interpretacijo (npr. zagotavljanje tekočih informacij). (Glitz, 1998, str. 77)

Zanimiva je študija kalifornijske univerze (Darymple, 1988, str. 10), ki je zajela 344 ameriških bolnišničnih knjižnic, od tega 37% v učnih bolnišnicah. Z raziskavo so želeli ovrednotiti izpolnjevanje novih standardov glede na 19

priporočenih storitev in 36 pomembnih kriterijev. Le 12 (4%) vključenih knjižnic je zagotavljalo vseh 19 ključnih storitev in le ena je izpolnjevala vseh 36 kriterijev. Večina knjižnic je zagotavljala dostop do zbirk, računalniških baz, klasificirane in ažurne zbirke ter povezovanje znotraj inštitucije. Več kot polovica pa ni izpolnjevala kriterijev iz tabele 3.

Standardi MLA za bolnišnične knjižnice poudarjajo pomen povezovanja z zunanjimi viri informacij in nov koncept diseminacije informacij. Računalnik postaja vse bolj ključen pri zagotavljanju dostopa do informacij, za uporabo baz na zgoščenkah, zbirk drugih knjižnic in medknjižnično izposajo. Za učinkovito uporabo pa so potrebni programi usposabljanja uporabnikov.

Tabela 3. Delež najpogosteje neizpolnjenih kriterijev iz standardov MLA

Neizpolnjeni kriteriji	%
Vključevanje knjižnic v razvoj bolnišničnega inf.systema	86
Računalniške delovne postaje	63
Dostop do Interneta	60
Informacije za nadzor zastupitev	57
Dostop do virov za zdravstveno vzgojo	56
Usposabljanje uporabnikov in online iskanje	51

Standardi za akreditacijo zdravstvenih organizacij

Pomembno vlogo ima upravljanje informacij v standardih, ki jih izdaja Ameriška Mešana komisija za akreditacijo zdravstvenih organizacij (JCAHO). Akreditacija služi kot mehanizem za doseg in večanje kvalitete. Akreditacijski standardi poudarjajo pri vsaki organizaciji pomembnost jasnega poslanstva, ciljev in načrtov. Leta 1994 je JCAHO najavila večje spremembe pri prodobivanju akreditacije, kjer poudarja pomen učinkovite oskrbe bolnikov in organizacijskih oblik. V letu 1996 so s sodelovanjem MLA standarde dopolnili tako, da so dodatno opredelili potrebe po medicinskih knjižničarjih in informacijskih storitvah. (Darymple, 1988, str. 10)

Standardi JACHO so razvrščeni v tri skupine: dejavnosti osredotočene na bolnika, organizacijske dejavnosti in struktura z dejavnostmi. V drugi skupini so standardi, ki obravnavajo upravljanje informacij (UI) s poudarkom na naslednjem konceptualnem pristopu:

- upravljanje informacij je prioriteta in odgovornost celotne organizacije
- uporaba različnih tipov informacij za podporo stalnemu napredku
- sodelovanje in dostop do informacij sta pomembna za oskrbo bolnikov in za uspešno izpolnjevanje ostalih standardov.

Skupina UI vključuje 10 standardov, od katerih prvih 6 opisuje proces upravljanja z informacijami, ki je skupen vsem tipom informacij. Na kratko ga podajamo:

- identificiraj informacijske potebe
- oblikuj zgradbo informacijskega sistema
- *definiraj in zajemi podatke in informacije*
- analiziraj podatke in jih pretvori v informacije
- prenesi podatke in informacije ter poročaj o njih
- intergriraj in uporabi informacije

V standardih 7 do 10 so poudarjeni, definirani in podrobno razloženi 4 tipi informacij: specifični podatki in informacije o bolnikih, agregirani podatki in informacije, informacije, ki temelje na znanju in primerjalni podatki in informacije. JCAHO postavlja kazalce kvalitete za upravljanje informacij: pravočasnost, točnost, varnost in lahek dostop, uporaba agregiranih in primerjalnih podatkov za izboljšave, učinkovitost, sodelovanje in omogočanje dostopa do informacij.

Omenjeni standardi lahko služijo kot orodje za vrednotenje in izboljšanje delovanja knjižnice in njenih storitev in za večanje pomena knjižnice v domači organizaciji, saj se vse bolj povezujejo z vsemi njenimi dejavnostmi.

Vloga medicinskih knjižnic v Sloveniji

Tudi v Sloveniji se spreminja okolje izvajanja zdravstvenega varstva tako z upoštevanjem novih medicinskih spoznanj kot s pospešenim uvajanjem informacijskih tehnologij, kar terja učinkovite pristope v upravljanju informacij.

Biomedicinske knjižnice so v slovenskem prostoru organizirane v okviru fakultet ali visokih šol, bolnišnic, raziskovalnih inštitutov, zavodov nacionalnega pomena in v farmacevtski industriji, z vključenimi ali samostojnimi informacijskimi centri. Njihovi uporabniki so lahko raznovrstni, take so tudi njihove informacijske potrebe: pedagoško osebje fakultet, raziskovalci, zdravstveni delavci in študenti. Ustrezno temu knjižnice informacijsko podpirajo določena ožja področja biomedicine in s tem redno delo krovnih ustanov ali pa se aktivno vključujejo v nacionalno informacijsko ponudbo. Posebno vlogo imata Centralna medicinska knjižnica (CMK) in Inštitut za biomedicinsko informatiko (IBMI), ki služita vsem naštetim vrstam uporabnikov in koordinirata knjižnično-informacijske dejavnosti v biomedicini. Koordinacija vključuje predvsem nabavo in ponudbo literature ter baz po-

datkov, vodenje bibliografij, obdelavo gradiva in dokumentov, izobraževanje, izgradnjo slovenskega tezavra MESH in medknjižnično izposajo.

Za sodobno izvajanje dejavnosti knjižnic in njihovo sodelovanje je velikega pomena nacionalni knjižnično-informacijski sistem COBISS.

Za učinkovito reševanje informacijskih potreb uporabnikov na nacionalni ravni se je že pred dvema desetletjema začelo organizirati znanstveno in strokovno informiranje v biomedicini v kooperativen podsistem. Sodelovanje enot tega podsistema se je pod vodstvom IBMI kot specializiranega centra in CMK kot osrednje knjižnice z leti razvijalo in postopoma zajelo tudi znanstveno komuniciranje. IBMI in CMK sta enoti Medicinske fakultete, kar olajšuje njuno usklajeno delovanje in obenem zagotavlja vsaki od njiju opravljanje širokega spektra specifičnih nalog. Podsistem se je razvijal z namenom skrbeti za domače informacije in literaturo in zagotoviti racionalen dostop do informacij in literature iz tujine z upoštevanjem domačih in tujih izkušenj. (Adamič, 1994, str. 56)

Normativne osnove

V Sloveniji posebnih standardov, smernic in navodil za medicinske knjižnice nimamo. Ker so to glede na organizacijsko obliko specialne knjižnice in tri tudi visokošolske knjižnice, si pri svoji organizaciji in delovanju pomagajo s Slovenskimi standardi za specialne knjižnice iz leta 1990 in s Strokovnimi kriteriji in merili za visokošolske knjižnice iz leta 1989. Za pripravo teh standardov sta poskrbeli Sekcija za specialne knjižnice in Sekcija za visokošolske knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS). Oba standarda tvorita dober okvir za delovanje medicinskih knjižnic, vendar zdaj že potrebujeta nekaj sprememb in dopolnil, saj je poteklo že več kot pet let, kar je načelno doba za revidiranje. Knjižničarska in informacijska dejavnost zahteva urejenost tako v obdelavi kot tudi v komunikaciji informacij v nacionalnem in mednarodnem merilu, na kar opozarjata zgoraj omenjena standarda, ki tudi navajata zahtevane domače in tuje standarde.

Enotnost knjižnično-informacijskega sistema Slovenije pa tudi povezovanje specialnih knjižnic na širših in ožje specializiranih znanstvenih in strokovnih področjih z univerzitetnimi in visokošolskimi knjižnicami je še bolj vzpodbudila in utrdila bibliotечna zakonodaja (Zakon, 1982) in standardi Sekcije za specialne knjižnice in Sekcije za visokošolske knjižnice. Posebej določene osrednje knjižnice področja skrbijo za delovno povezovanje s koordinacijo različnih aktivnosti. Žal pa v osnutku novega zakona o knjižnično-informacijskem sistemu Slovenije (Zakon, 1995) osrednje knjižnice za različna strokovna področja niso predvidene, čeprav imajo na posameznih znanstvenih področjih poleg specializiranih informacijskih centrov pomembno vlogo

tudi osrednje knjižnice. Prav te, ki so med prvimi osvojile moderno informacijsko tehnologijo v težnji po suverenem obvladovanju informacij, ki jih producira akademsko in raziskovalno okolje, in v težnji po učinkovitem pridobivanju potrebnih informacij za to okolje, se v aktih vedno manj upoštevajo.

Medicinske knjižnice glede na namen ustanavljajo podjetja, zavodi ali visokošolske organizacije in delujejo na podlagi Zakona o knjižničarstvu (Zakon, 1982) in zakonodaje, ki velja za matično organizacijo, katere ustreznost pa je lahko pomanjkljiva. Tako npr. Normativi in standardi za opravljanje izobraževalne dejavnosti v višjem in visokem šolstvu pri sistemizaciji delovnih mest v knjižnici uporabljajo povsem zastarele kriterije kot so število študentov in obseg fonda, ne upoštevajo pa nobene knjižnične dejavnosti niti standardov ZBDS za visokošolske knjižnice. (Sklep, 1992, str. 2472)

Samo delovanje in aktivnosti knjižnic lahko podrobneje urejajo interni pravilniki. Tako pravilnik o organizaciji in delovanju Medicinske fakultete (MF) navaja, da je CMK organizacijska enota, ki zagotavlja pedagoško literaturo in informacije študentom MF, znanstvenoraziskovalno periodiko in informatiko strokovno-znanstvene narave, namenjeno za potrebe delavcev MF in zdravstvenih delavcev Slovenije. (Pravilnik, 1996) Zanimiv je pravilnik o pogojih za pridobitev naziva klinika oziroma inštitut, kot vrhunski strokovni zavod določene medicinske stroke, ki za stroko predstavlja referenčno ustanovo. Ta navaja potrebno izobraževalno, raziskovalno in drugo strokovno delo za pridobitev naziva, ni pa zaslediti zahteve po opravljanju informacijskih dejavnosti. (Pravilnik, 1995)

Razpravljanje

Moderna tehnologija in eksponentno naraščanje medicinskih informacij sta v medicinske knjižnice prinesla veliko sprememb. Spreminja se organizacijska struktura, kot npr. velikost oddelkov, izginjajo meje med njimi, manj je rigidne hierarhične organiziranosti in bolj se uvaja sodobno upravljanje in komuniciranje. Vse bolj se širi krog uporabnikov, naraščajo interakcije med različnimi udeleženci v informacijskem sistemu (založniki, posredniki, bralci), potrebno je načrtovanje novih timov za nove storitve ali izdelke. Tehnološke aplikacije v knjižnicah zahtevajo od knjižničnega osebja nova znanja in usmeritve.

Številni mednarodni akti in navodila za medicinske knjižnice skušajo opredeliti aktivnosti in znanja potrebna za učinkovito upravljanje z informacijami. Doma žal tovrstnih navodil nimamo, vendar bi bile usmeritve, ki upoštevajo mednarodna spoznanja (pa tudi upoštevanje v ustreznih zakon-

skih aktih in predpisih), vsekakor koristne za napredovanje medicinskih knjižnic v ključnih dejavnostih.

Visokošolske knjižnice so žal eden od primerov, ki kaže, kako malo se spoznanja stroke pri nas upoštevajo v zakonskih aktih in pravilnikih, ki so temelj financiranja. Tako naraščanje obsega izposoje, števila uporabnikov, informacijskih dejavnosti prav nič ne vpliva na vrednotenje dela, virov, kadrov ali financiranje.

Čeprav v medicini radi poudarjamo, da so naši dosežki primerljivi z razvitim svetom, pa v knjižnično-informacijskih dejavnostih vse težje lovimo korak z razvojem. Namenskih sredstev ni dovolj niti za vzdrževanje fonda periodike in informacijske infrastrukture, da ne omenjamo nujno potrebnega razvoja informacijskih dejavnosti, ki jih terjajo tudi mednarodni akti, z ustrežno infrastrukturo in kadri. Ker se medicinska veda zelo hitro razvija, saj polovica znanja zastari v 5 letih, nujno potrebuje za razvoj dostop do točnih, ažurnih in kvalitetnih informacij. Ker je vedno manjši delež le-teh dostopen doma, lahko postopoma pričakujemo posledice v zdravstvu, raziskovanju in izobraževanju. Ali kot je pred kratkim pripomnil svetovno znani kirurg dr. deBakey: "Kljub vsem sodobnim pridobitvam v zdravstvu še vedno verjamem, da je dobra informacija najboljše zdravilo." (Innovative, 1997, str. 1)

Literatura

1. **Adamič, Štefan.** "Znanstveno informiranje v medicini". V: *Organiziranje mreže specializiranih centrov in osrednjih knjižnic po znanstvenih področjih v Sloveniji: poročilo o projektni nalogi*. Ljubljana, 1994 : 56-73
2. **Bettinsoli-Guise, Nunzia;** Huber, Jefferey T.; Kafantaris, Suzzane R.; Guise, Dario A.; Miller, Dawn M.; Giles, Dwight E.; Miller, Randolph A.; Stead, William W. "Preparing librarians to meet the challenges of today's health care environment", *JAMIA*, 4(1997) : 57- 67
3. **Darymple, Prudence W.,** Scherrer, Carol S. "Tools for improvement: systematic analysis and guide to accreditation by the JCAHO", *Bulletin of the Medical Library Association* (1998)86 : 10-16
4. **Frisse, Mark E.** "The commerce of ideas: Internets and Intranets", *Academic Medicine* (1996)71 : 749-753
5. **Glitz, Beryl;** Flack, Virginia; Lovas, Irene M.; Newell, Patrick. "Hospital library service and changes in national standards", *Bulletin of the Medical Library Association* (1998)86 : 77-87.
6. "Innovative projects spur wave of national media coverage". *NLM Newslines* 52(1997)1 : 1,2,9-10

7. *Pravilnik o organizaciji in delovanju*. Ljubljana, Medicinska fakulteta, 1996 : 33.člen
8. "Pravilnik o pogojih za pridobitev naziva klinika oziroma inštitut". *Uradni list RS*, (1995)7 : 733-742
9. "Sklep o normativih in standardih za opravljanje izobraževalne dejavnosti v višjem in visokem šolstvu". *Uradni list RS*, (1992)39 : 2472-2475
10. **Stead, William W.** "Positioning the library at the epicentre of the networked biomedical environment". *Bulletin of the Medical Library Association* (1998)86 : 26-30
11. *Zakon o knjižnicah, specializiranih informacijskih centrih in organizacijah knjižnične informacijske infrastrukture: osnutek*. Ljubljana, Ministrstvo za kulturo, 1995
12. "Zakon o knjižničarstvu". *Uradni list SRS* (1982)27 : 1747-1752
13. "Zakon o standardizaciji". *Uradni list RS*, 5(1995)1 : 37-40